

Преглед градива за тест на пријемном испиту из српског језика и књижевности

Грамматика српског језика

1. **О српском језику:** Порекло српског језика, дијалекти српског језика, екавски и ијекавски изговор, развој књижевног језика код Срба: језици до прве половине 19. века, Вукова реформа књижевног језика. Развој српског књижевног језика у другој половини 19. века и у 20. веку.
2. **Фонетика:** Говорни органи. Подела гласова према месту, начину изговора и звучности. Гласовне промене: једначење сугласника по звучности, једначење сугласника по месту творбе, палатализација, сибиларизација, јотовање, промена л/о, непостојано а, сажимање и асимилација самогласника, губљење сугласника. Подела речи на слоге. Слоготворно р.
3. **Акцент:** Врсте и место акцента у речи; поста акценатске дужине; ненаглашене речи: проклитике и енклитике.
4. **Морфологија:** Врсте речи. Именске речи. Глаголи. Непроменљиве речи.
5. **Творба речи:** Извођење, слагање, комбинована творба, творба претварањем.
6. **Лексикологија:** Значење речи, једнозначност, полисемија (метафора и метонимија), синонимија, хономимија, антонимија.
7. **Синтакса:** Комуникативна и предикатска реченица. Синтагма. Граматички и логички субјекат, именски и глаголски предикат, прави и неправи објекат, апозиција, атрибут, прилошке одредбе.
8. **Конгруенција:** Слагање реченичних чланова.
9. **Падежни систем:** Независни и зависни падежи. Службе у реченици и значења падежа.
10. **Напоредни односи:** Саставни, раставни, супротни, искључни, закључни. Напоредни односи међу речима, синтагмама и реченицама.
11. **Независне реченице:** Обавештајне, упитне, узвичне, жељне и заповедне.
12. **Зависне реченице и њихова служба у комуникативној:** изричне, односне, временске, месне, намерне, узрочне, условне, допусне, поредбене, последичне реченице. Зависне реченице и интерпункција.
13. **Синтакса глаголских облика:** Основна значења глаголских облика (права и неправа значења личних глаголских облика).
14. **Правопис:** Велико слово. Писање сонанта ј. Писање изузетака у вези са гласовним променама. Спојено и одвојено писање речи. Интерпункција: Тачка, упитник, узвичник, запета, две тачке, наводници.

Књижевност

Да би се успешно положио пријемни, треба знати:

- дела и пуно име и презиме аутора
- имена јунака који се у делима јављају
- одредити књижевни род и књижевну врсту сваког дела
- препознати дело (на основу одломка) и писца (на основу биографских података)
- знати дефиниције књижевнотеоријских термина
- одредити форму изражавања (облик казивања) у одломку
- одредити приповедача
- одредити врсту строфе, стиха, риме и место цезуре у песми
- одредити и препознати стилске фигуре на примеру

Књижевнотеоријски појмови

1. **Наука о књижевности:** теорија књижевности, историја књижевности, књижевна критика. Синкретизам (синкретичност) - прожимање различитих врста уметности. Књижевни (нормирани, стандардни) језик и језик књижевног дела (песнички језик).
2. **Књижевни родови:** епика, лирика, драма. Књижевне врсте.
3. **Народна књижевност:** колективна дела (много аутора), усмено преношење, варијанте, стереотипни почетак и завршетак, епска понављања, интернационални мотиви, стални бројеви, стајаће речи, граматички субјекат у вокативу (епске песме), стални епитети...
4. **Народне епске песме (мушке/јуначке песме)** - тематски кругови: неисторијски, преткосовски, косовски, покосовски, тематски круг песама о Марку Краљевићу, хајдучки, ускочки, песме о ослобођењу Србије и Црне Горе; Вукова подела: песме старијих времена (преткосовски, косовски, покосовски, тематски круг песама о Марку Краљевићу), песме средњих времена (хајдучки, ускочки), песме новијих времена (песме о ослобођењу Србије и Црне Горе). Бугарштице. Епски и лирски десетерац.
5. **Лирска поезија:** Лирски субјекат (увиђање разлике између лирског субјекта и песника). Композиција; мотиви и песничке слике као елементи композиције лирске песме. Субјективност. Асоцијативно повезивање мотива. Врсте стихова према броју слогова у лирској песми; александринац. Цезура. Врсте строфа:

дистих, терцет, катрен, квинта, секстина... Рима; врсте риме: парна (паралелна), укрштена, обгрљена, нагомилана; мушка, женска и дактилска; леонинска рима. Слободни стих. Рефрен. Опкорачење. Акростих. Врсте народних (женских) лирских песама: митолошке, обредне (календарске), обичајне, љубавне, породичне, посленичке, шаљиве. Врсте ауторских лирских песама: према теми: описне (дескриптивне), родољубиве (патриотске), социјалне, мисаоне (рефлексивне), љубавне, сатиричне, елгије; према тону песме: ода, химна, дитирамб, идила; према форми (облику): сонет, песма у прози.

6. **Језичко-стилска изражајна средства (стилске фигуре)**: епитет, компарација, метафора, алегорија, контраст (антитеза), метонимија, симбол, персонификација, оноματοпеја, словенска антитеза, градација, апострофа, реторско питање, хипербола, иронија, сарказам, елипса, асонанца, алитерација, анафора, епифора, симплоха, палилогија (анадиплоза), инверзија.
7. **Народне епско-лирске песме (песме на међи)**: балада и романса. Ауторске епско-лирске песме: балада, романса и поема.
8. **Приповедач** (увиђање разлике између епског приповедача и писца), свезнајући приповедач. Мотив (статички и динамички), мотивација, фабула, сиже, књижевни лик, епизоде, дигресија, ретардација. Облици приповедања (излагања): наратија (приповедање) у првом и у трећем лицу, описивање (дескрипција) (пејзаж, портрет, ентеријер, екстеријер), дијалог, монолог, унутрашњи монолог. Хронолошко и ретроспективно приповедање. Врсте епских народних дела у стиху и прози: епска (мушка, јуначка) песма, еп (спев), бајка (женска прича), новела (мушка прича), шаљива народна прича, прича о животињама, басна, легенда, анегдота. Врсте епских ауторских дела у стиху и прози: епска песма, еп (спев), роман, приповетка, новела, кратка прича, цртица, уметничка бајка, уметничка басна, житије (хагиографија). Сатира. Кратке форме: пословица, питалица, загонетка, брзалица, изрека, клетва, заклетва, благослов.
9. **Драма**. Сукоб. Драмски дијалог, монолог. Чин, појава, лица у драми. Три драмска јединства: јединство места, времена и радње. Пет етапа драмске радње: експозиција, заплет, кулминација, перипетија, расплет. Дидаскалије (ремарке). Драма и позориште: драмски писац, глумац, редитељ, лектор, сценограф, костимограф и гледалац. Драмске врсте: трагедија, комедија, драма у ужем смислу. Врсте комедије: комедија карактера, комедија нарави, комедија интриге. Трагедија. Трагично (појам). Протагонист и антагонист. Разрешење сукоба. Катарза.
10. **Функционални стилови**: књижевноуметнички, научни, публицистички, административни, разговорни.

11. Књижевно-документарна дела (књижевна научне врсте): биографија, аутобиографија, мемоари, путопис, дневник, есеј.